

Jubileumstal 7 september 2014, Hagalunds Tvätterimuseum 20 år

Ni fyller 20 år idag! Och det ni gör (och vad jag själv gör som ledare för Mångkulturellt Centrum och Unesco LUCS på andra sidan sjön) har kulturforskningen satt under lupp. Så här kan det låta från en forskningsstudie:

”Den kulturella reproduktionen av "hem", "samhälle" och "plats" har blivit en verksam materia under nittioalet och en del av globaliseringens konsekvenser, men det har också lagt grunden till ett sökande efter lokalsamhällets fördelar, något som ibland har liknats vid tribalism ställd mot globalism.” Vad betyder det för oss idag? Jag ska försöka reda ut det. Håller ni på med att skapa ett stamsamhälle undrar jag? Nej, det tror jag sannerligen inte.

Tjugo år som Tvätterimuseum, skapad av en aktivism som föddes på 70-talet när miljonprogrammet blåste in som en mindre storm över de sörmländska ängarna häromkring. Fittja gård på andra sidan var hotad, senare även husen på näset, byggnader som på olika sätt var hopkopplade med gården och den roll den länge hade som ett centrum. Fittjanäset, Tegelbruket och husen i Tegelbruksbacken försvann. Snart blev det nästan omöjligt att begripa att här fanns något liv annat än det som uppfanns från T-banespår, vidsträckt radhusbebyggelse och betong.

Det var några år innan ni skapade museet. Där vi står och blickar ut från Myrstugubergets fot över Albysjön mot Fittja ser vi en plats som bär samtida spår av rika kontraster. Hur ska en

äldre befolkning i Vårby och Fittja förstå det som finns som livsformer efter exploateringen? Och hur ska de samtida inflyttarna förstå de livsformer och historiska händelser och former som fanns här tidigare. Det är här som ni kommer in som en viktig förmedlare av platsen. Många ser på förorten som ett vitt historiskt ark. Inget kan vara mer fel men då vi lever i den stora segregationens tidevarv är det fullt möjligt att berätta sådana historier. Vi lever dessutom i en mediaskugga som tidningen Södra Sidan börjat kasta sitt ljus över och det är åtminstone jag tacksam för.

Varje plats i världen är unik! Ni har tagit tag i två platser och gjort en förening som har Vårby och Fittja som grund för ert historiska kunskapsarbete. Tvätterimuseet är en viktig del av berättandet om platsen. Här omkring fanns ju flera tvättinrättningar en gång. I dag har vi moderna tvättstugor och tvättmaskiner i våra lägenheter och hus.

Att tvätta sina kläder och andra textila ting är en grundläggande kulturell byggsten i olika kulturer. Hur ofta och hur mycket detta sker runt om i världen hänger samman med hur varje kulturellt system värderar just den handlingen och vad den anses ha för roll i det kulturella systemet. Att vara hel och ren är en viktig kroppslig markör för ordning, status, hälsa och välbefinnande. Ofta handlar det inte enbart om att skänka värde åt den egna individen, ofta kan det handla om värdeskapande åt en grupp eller en by, samhälle och nation.

Ert kulturhistoriska engagemang i Vårby-Fittja hembygdsförening är en slags aktivism. Och idag ser vi också en ny aktivism som slåss för att säkra goda värden i Alby, där osäkerheten kring utförsäljning och nya entreprenörers syn på boende och plats präglar förhållandena. Gemensamt med ert arbete är att platsen är i fokus.

Jag vill också i detta sammanhang flika in att vi haft många fina kopplingar mellan Mångkulturellt Centrum och er verksamhet. Olle Magnusson har ställt ut sina underbara rotgångare hos oss när vi hade öppnat vår utställningshall, annan konst av Olle har vi också i Tingssalen. Tvätterimuseets utställning om estlandssvenskarna "De kom över havet" visade vi på centret och förstås var vi mycket glada då ni gav oss "Korpa Maja stipendiet" tillsammans med Barnkonstmuseet i Vårby Gård. En av mina kollegor påminde mig om att "det är mycket bra personer som finns i er verksamhet" – vi har bara goda erfarenheter och hoppas att det kan fortsätta trots att vi har lite olika mål och syften. Det gemensamma är att vi är med och bygger en ny berättelse om förorten där vi synliggör äldre och samtida historia samtidigt som vi tar ansvar för att utmana olika stereotypa bilder av platsen som skapas av media och de som aldrig satt sin fot här.

När man inrättar ett museum med syfte att visa och berätta om en annan tid, ha en dialog kring tvättandets kulturhistoria på denna plats, då öppnar man också platsen för andra att bli en del av den. Det är inte skapandet av ett stamsamhälle som är i fokus. På liknande sätt arbetar vi på andra sidan sjön. I denna månad kommer vi att öppna en utställning som handlar om sprickorna i Sverige. Det blir en slags stortvätt av föreställningar som skapats om vårt land som hindrar och öppnar för människor att bli en del av samhället, inte enbart som skattebetalare utan även som samhällsbyggare med ansvar och delaktighet för det framtida byggandet.

Lärde mig inför denna dag att BYK betyder behandla istället för att rengöra. Det är något både ni och vi gör när utställningar skapas och möter intresserade besökare. Det blir en slags helande tvättningsprocedur, inspirerad av stortvätt som det står i Wikipedia. Någon har sagt att en bra utställning eller museum är något som möjliggör att man ser saker och ting med andra ögon efter ett besök. Så blir det förstås inte alltid, men ambitionen borde ligga där för oss som driver museer och gör utställningar.

I mötet mellan människor modifieras var och ens verkligheter och representationer, det främmande blir mindre främmande. Jag tänker på en annan huddingebo, Theodor Kallifatides, när han berättar om hur rikt han upplever just Huddinge som plats för sitt liv i Sverige. Han har genom åren samlat på händelser, möten, syner, ljud och lukter – allt som skapar minnen och som gör varje dag lite mer levande. Samtidigt med detta går det att koppla ihop tankarna med hur det kunde ha varit att vara i Huddinge eller i Fittja för 70, 100 eller 1000 år sedan. Låta fantasin åka med sinnena. Ni bidrar till varje människas vardagsupplevelse på detta tema och det är värt all respekt samtidigt som det ger mening och riktning som inte kan, eller ska kunna, vägas i pengar.

Nu väntar tio nya år av förhoppningsvis lustfyllda program. Själv skulle jag önska en utställning i museet som handlar om att "tvätta svarta pengar till vita". Kanske ett apart tema för ett tvätterimuseum men jag tror ni skulle få mycket uppmärksamhet.

Leif Magnusson
Chef för Mångkulturellt Centrum, Fittja gård

Foto:
Olle Magnusson / bild 1,2,4
K-G Zahedi Fougstedt / bild 3

